

Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

Przemoc domowa w świetle danych statystycznych
procedury „Niebieskiej Karty”

dr Paweł Ostaszewski

Analizy wymiaru sprawiedliwości
Warszawa 2022

Spis treści

Wprowadzenie	5
1. Roczne dane Biura Prewencji Komendy Głównej Policji	9
2. Dane Biura Prewencji Komendy Głównej Policji za okres od stycznia do sierpnia 2022 r.	14
Zakończenie	15

Wprowadzenie

Szczególna forma przemocy, jaką jest przemoc występująca pomiędzy domownikami czy członkami rodzin, stanowi skrajnie negatywny element relacji interpersonalnych w społeczeństwie. Jej przeciwdziałanie jest ważnym przedmiotem działań organów państwa, a same jej rozmiary, uwarunkowania i skuteczność jej zwalczania – ważnym przedmiotem badań naukowych i debaty publicznej.

Niniejsze krótkie opracowanie ma na celu zaprezentowanie podstawowych wskaźników ilościowych dotyczących rozmiarów przemocy domowej w Polsce oraz zmian, jakim podlegała ona w ostatnich latach. Może ono stanowić wprowadzenie do bardziej zaawansowanych analiz dotyczących uwarunkowań i możliwości skutecznego przeciwdziałania tej przemocy¹.

Pojęciem przemocy domowej nazywa się najczęściej złożony system obejmujący krzywdzenie fizyczne, psychiczne i seksualne. Włącza się do tego katalogu także tzw. przemoc społeczną, obejmującą różne formy społecznego izolowania, przemoc ekonomiczną polegającą np. na zabieraniu pieniędzy, zabranianiu lub zmuszaniu do pracy zarobkowej² oraz krzywdzenie dziecka³. Powiązаныmi pojęciami są także: złe traktowanie, nadużycie i przymus oraz przemoc w rodzinie, przemoc wobec osób najbliższych, przemoc w najbliższym otoczeniu społecznym czy też przemoc w związkach intymnych. Zjawisko to można opisać za pomocą wielu pojęć i różnie je zdefiniować. Najbardziej rozpowszechnioną w Polsce jest tak zwana definicja psychologiczna zaproponowana przez stowarzyszenie „Niebieska Linia”: „przemoc to celowe i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw innej osobie, naruszające prawa

¹ Do tej pory opublikowano bardzo wiele opracowań poświęconych tej tematyce. Nawet ich pobieżne zasygnalizowanie wykracza jednak znacznie poza ramy tej pracy i nie jest tym samym celowe.

² M. Flury, E. Nyberg, A. Riecher-Rössler, *Domestic violence against women: definitions, epidemiology, risk factors and consequences*, „Swiss Medical Weekly” 2010, s. 2.

³ WHO, *Intimate partner violence*, World Health Organization 2012, https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77432/WHO_RHR_12.36_eng.pdf;jsessionid=01F6BADCCC93BE4FB96711A9D7228E75?sequence=1 (dostęp: 8.10.2022).

i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody”⁴. Definicja ta wskazuje na najważniejsze elementy zjawiska: użycie przeważającej siły, asymetrię sił, chęć wyrządzenia ofierze szkody, zadania bólu, poniżenia, sprawowania kontroli i podporządkowania, zmuszenie do zachowań niezgodnych z własną wolą i powtarzalny lub cykliczny charakter zdarzeń⁵. W art. 2 pkt 2 obowiązującej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie⁶ przemoc ta została zdefiniowana, jako:

„jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób wymienionych w pkt 1⁷, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkodę na ich zdrowiu fizycznym i psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

We wrześniu 2021 r. został ogłoszony projekt kompleksowej zmiany tej ustawy⁸, w którym termin „przemoc w rodzinie” został zastąpiony terminem „przemoc domowa”. Według art. 1 pkt 6 lit b tego projektu „przemoc domowa” to:

„jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, mienia, naruszające jej godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienia, krzywdy moralne oraz mające na celu uzyskanie kontroli w zakresie nabywania i korzystania z posiadanych przez tę osobę zasobów ekonomicznych”.

W uzasadnieniu do ww. projektu ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 września 2021 r. wymienione zostały takie formy przemocy domowej,

⁴ Portal stowarzyszenia „Niebieska Linia”, <https://www.niebieskalinia.pl/o-zjawisku-przemocy/o-zjawisku-przemocy> (dostęp: 7.10.2022).

⁵ I. Pospiszył, *Przemoc w rodzinie*, Warszawa 1994, s. 14; J. Młyński, *Przemoc w rodzinie – skala zjawiska, ofiary przemocy i formy pomocy pracowników socjalnych*, „Studia Socialia Cracoviensia” 2012, t. 4, nr 2(7), s. 143; J. Rudniański, *Klasyfikacja, źródła i ocena przemocy w stosunkach międzyludzkich. Zarys ogólny*, [w:] B. Hołyst (red.), *Przemoc w życiu codziennym*, Warszawa 1997, s. 5; J. Helios, W. Jedlecka, *Współczesne oblicza przemocy – zagadnienia wybrane*, Wrocław 2017, s. 9–33.

⁶ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1249), dalej jako: u.p.p.r.

⁷ Chodzi tu o członków rodziny, a więc osoby najbliższe w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm.) oraz inne osoby wspólnie zamieszkujące lub gospodarujące.

⁸ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw z dnia 29 września 2021 r. (UD296), <https://legislacja.gov.pl/docs//2/12351802/12819743/12819744/dokument523470.docx> (dostęp: 4.10.2022).

jak: przemoc fizyczna, przemoc psychiczna, przemoc seksualna, przemoc ekonomiczna, zaniedbanie, nadopiekuńczość oraz przemoc o charakterze instytucjonalnym⁹.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada na administrację rządową obowiązek sporządzania programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie i sprawozdań z ich realizacji. Ostatnie programy to: Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020¹⁰, z którego sprawozdania z realizacji są dostępne na stronie internetowej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021¹¹ oraz Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022¹². Sprawozdania z realizacji dwóch ostatnich programów nie zostały sporządzone i opublikowane, prawdopodobnie w związku z projektowaną zmianą ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która ma za sobą pociągać także zmianę programów przeciwdziałania tej przemocy i sprawozdań z ich realizacji.

W Polsce funkcjonuje tak zwany multiagencyjny system reakcji na przemoc w rodzinie/domową¹³, zakładający, że działania na rzecz jej przeciwdziałania podejmują różne, współpracujące ze sobą instytucje: Policja, prokuratura, placówki opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i edukacji, gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych i organizacje pozarządowe¹⁴. Podstawową procedurą reakcji na przemoc w rodzinie jest, wprowadzona w 1998 r., procedura „Niebieskiej Karty” (od 1 sierpnia 2010 r. regulowana przez artykuł 9d u.p.p.r.). Obejmuje ona m.in. informowanie osoby pokrzywdzonej przemocą o przysługujących jej formach pomocy, diagnozowanie sytuacji w rodzinie i motywowanie sprawcy do zaprzestania przemocy. Co prawda od 2010 r. procedurę tę może inicjować nie tylko Policja, ale też pracownicy opieki społecznej, opieki zdrowotnej, edukacji i członkowie gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych¹⁵, jednak to Policja pozostaje główną instytucją odpowiedzialną za rejestrację aktów przemocy w rodzinie, inicjowanie procedury „Niebieskiej Karty” i kontrolę sytuacji w rodzinach dotkniętych przemocą – ok. 80% nowych

⁹ Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw z dnia 29.09.2021 r., <https://legislacja.gov.pl/docs//2/12351802/12819743/12819744/dokument523471.DOCX> (dostęp: 23.09.2022).

¹⁰ Uchwała nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 (M. P. z 2014 r. poz. 445).

¹¹ Uchwała nr 16 Rady Ministrów z dnia 1 lutego 2021 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021 (M. P. z 2021 r. poz. 235)..

¹² Uchwała nr 183 Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2021 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022 (M. P. z 2021 r. poz. 1204).

¹³ P. Davies, Tackling domestic abuse locally: paradigms, ideologies and the political tensions of multi-agency working, „Journal of Gender-Based Violence” 2018, nr 2(3), s.429–446.

¹⁴ B. Kociołowicz-Wiśniewska, *Przemoc w rodzinie. Polski i amerykański wymiar sprawiedliwości w czasie i po pandemii COVID-19*, Warszawa 2021, https://courtwatch.pl/wp-content/uploads/2021/05/FCWP_raport_przemoc_w_rodzinie-1.pdf?fbclid=IwAR1U4cIm8pL_1OxYcilnONpqVLOo2sJYhrNcQlOrLPRdKXEEwiqFj3cx0zk (dostęp: 08.10.2022), s. 13.

¹⁵ M. Grzyb, *Potępiamy nadużywanie przemocy wobec kobiet”. O kryminalizacji przemocy domowej w Polsce*, „Archiwum Kryminologii” 2020, t. XLII(1), s.169.

„Niebieskich Kart” zakładają funkcjonariusze Policji, a przedstawiciele pozostałych służb – jedynie ok 20%¹⁶. Policja jest też jedyną formacją, która gromadzi bardziej szczegółowe dane na podstawie zarejestrowanych „Niebieskich Kart”, w tym od 2012 r. o poszczególnych formach zgłoszonych aktów przemocy, osobach dotkniętych tą przemocą, osobach podejrzewanych o jej stosowanie oraz zastosowanych wobec nich oddziaływaniach. Z tego względu, oraz także dlatego, że ostatnie opublikowane sprawozdanie z realizacji programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest za rok 2020 i w związku z czym nie zapewnia ono najnowszych danych, prezentowane dalej informacje będą opierać się na sprawozdawczości Policji. W tym miejscu warto jednak wskazać, że te zbiorcze dane pokazywały systematyczny spadek rejestracji „Niebieskich Kart”, liczby ofiar przemocy w rodzinie objętych pomocą specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie oraz liczby sprawców przemocy uczestniczących w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych do roku 2020 (por. tabela 1).

Tabela 1. Liczba formularzy „Niebieska Karta – A” wypełnionych przez poszczególne, uprawnione instytucje

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba formularzy „Niebieska Karta – A” wypełnionych przez:						
jednostki organizacyjne pomocy społecznej	12 743	11 789	13 667	11 177	12 083	10 065
Policję	75 495	73 531	75 662	73 153	74 313	72 601
oświatę	6166	5547	4184	4431	4849	5307
ochronę zdrowia	557	607	713	623	658	1031
gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych	4788	5736	4081	3927	2813	2369
Razem	99 749	97 210	98 307	93 311	94 716	91 373
Liczba osób korzystających z pomocy specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie						
Razem	7454	7004	8558	6792	6139	4611
Liczba osób uczestniczących w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych						
Razem	9429	9666	9101	8765	8880	7288

Źródło: Załącznik statystyczny do Sprawozdania z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za styczeń-grudzień 2020, Warszawa 2021, <https://www.gov.pl/attachment/d674d563-6960-4030-8f56-bf3e-5ae76a90> (dostęp 30.09.2022).

¹⁶ Por. np. Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020 za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 r., Warszawa 2020, <https://www.gov.pl/attachment/19c831f-3-9396-40ea-93e2-f3816f532117> (dostęp: 27.08.2021), s. 44 oraz dane w tabeli 1.

1. Roczne dane Biura Prewencji Komendy Głównej Policji

Najbardziej ogólne, roczne dane Biura Prewencji Komendy Głównej Policji (dalej: KGP) prezentowane w Informacjach dotyczących realizacji przez Policję procedury „Niebieskie Karty” za lata 2012–2021 r. (por. tabela 2) wskazują na wzrost rejestracji przemocy domowej i osób nią dotkniętych od 2012 r. do ok. roku 2014, po czym następuje ich w miarę systematyczny spadek – szczególnie widoczny w ostatnim roku objętym analizą. Na sukcesywne zmniejszanie się skali zjawiska przemocy domowej w Polsce wskazuje także „Ocena skutków regulacji” do przywoływanego wyżej projektu nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie¹⁷.

Tabela 2. Liczba formularzy „Niebieska Karta – A” wypełnionych przez Policję oraz osób, co do których istnieje podejrzenie, że były dotknięte przemocą w latach 2012–2021

	Ogółem „Niebieskich Kart”	W tym:		Ogółem osób, co do których istnieje podejrzenie, że były dotknięte przemocą
		wszczynających procedurę	dotyczących kolejnych przypadków przemocy	
2012	51 292	44 146	7 146	76 993
2013	61 047	50 934	10 113	86 797
2014	77 808	63 467	14 341	105 332
2015	75 495	61 133	14 362	97 501
2016	73 531	59 590	13 941	91 789
2017	75 662	61 980	13 682	92 529
2018	73 153	59 829	13 324	88 133
2019	74 313	61 076	13 237	88 032
2020	72 601	59 701	12 900	85 575
2021	64 250	53 985	10 265	75 761

Źródło: Sprawozdania z realizacji procedury „Niebieskie karty” z lat 2012–2021, dostępne na: <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/137709,Sprawozdania-z-realizacji-procedury-quotNiebieskie-Kartyquot.html> (dostęp: 21.09.2022).

¹⁷ <https://legislacja.gov.pl/docs//2/12351802/12819755/12819756/dokument523484.DOCX>, s. 5 (dostęp: 3.10.2022), dalej jako Ocena skutków regulacji.

Podobny trend widoczny jest także w przypadku danych o liczbie zarejestrowanych przez Policję przypadków stosowania przemocy w rodzinie rocznie (por. tabela 3). Najwyższa liczba przypadków została odnotowana w 2014 r., po czym widoczny jest spadek (z wartymi odnotowania wahaniami), najbardziej widoczny w roku 2021. Dane te wskazują dodatkowo, że najczęstszą na przestrzeni wszystkich analizowanych lat formą przemocy jest przemoc psychiczna, nieco rzadziej odnotowuje się przemoc fizyczną, a najrzadziej seksualną i ekonomiczną.

Tabela 3. Liczba zarejestrowanych przez Policję w „Niebieskich Kartach” przypadków stosowania przemocy w rodzinie według rodzajów przemocy w latach 2012–2021

Liczba przypadków przemocy						
	Ogółem	Fizyczna	Psychiczna	Seksualna	Ekonomiczna	Inna
2012	105 794	40 609	49 018	879	–	15 288
2013	133 578	48 980	61 392	1240	–	21 966
2014	174 160	63 504	79 053	1551	1481	28 571
2015	168 477	60 899	77 126	1442	1717	27 293
2016	161 467	58 060	75 197	1193	1754	25 263
2017	165 770	59 975	77 186	1230	1873	25 506
2018	159 257	57 580	75 555	1244	1861	23 057
2019	166 102	58 963	81 000	1238	1897	23 004
2020	164 065	57 760	81 344	1163	1813	21 985
2021	141 409	50 002	70 611	1048	1548	18 200

Źródło: Sprawozdania z realizacji procedury „Niebieskie karty” z lat 2012–2021, dostępne na: <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/137709,Sprawozdania-z-realizacji-procedury-quotNiebieskie-Kartyquot.html> (dostęp: 21.09.2022).

Zainicjowanie procedury „Niebieskiej Karty” i zarejestrowanie danych w formularzach „Karty” wymaga współdziałania między osobą zgłaszającą fakt przemocy (najczęściej ofiarą), a funkcjonariuszem przyjmującym takie zgłoszenie (najczęściej policjantem). Na liczbę takich rejestracji będzie więc w największym uproszczeniu wpływać zarówno to, ile osób będzie chciało takie zdarzenia zgłosić, jak i to, czy policjanci to zgłoszenie przyjmą i zarejestrują. Dla sprawdzenia, czy na rejestrowane dane nie wpływa na przykład niechęć Policji do zajmowania się „tymi sprawami” (co jest podnoszone czasem w debacie publicznej dotyczącej przemocy domowej), warto spojrzeć na alternatywne źródło danych – liczbę interwencji policyjnych dotyczących przemocy domowej odnotowanych w Systemie Wspomagania Dowodzenia Policji (por. tabela 4). Dane gromadzone w tym systemie wskazują na generalnie niższe roczne liczby interwencji związanych z przemocą podejmowanych przez Policję od prezentowanych wyżej danych o zarejestrowanych „Niebieskich Kartach”, ponieważ nie wszystkie „Karty” są zakładane w trakcie interwencji – „na gorąco” po fakcie wystąpienia przemocy. Część

z nich (szczególnie w okresie pandemii COVID-19) jest zaś zakładana w innym momencie – najprawdopodobniej podczas wizyty ofiary na komisariacie. Liczba interwencji policyjnych dotyczących przemocy w rodzinie podlegała podobnym zmianom, co prezentowane wyżej dane o zakładanych „Niebieskich Kartach” i zarejestrowanych aktach przemocy – najwyższą wartość osiągnęła w 2014 r. i następnie, z pewnymi wahaniami, spadała. Najniższa liczba tych interwencji przypada na rok 2020 i 2021. Co ciekawe, dane te nie wydają się być związane z ogólną liczbą interwencji policyjnych – liczba tych ostatnich podlegała odmiennym trendom – co może dodatkowo potwierdzać, że nie mamy tu do czynienia z wpływem funkcjonowania samej instytucji na rejestrację przemocy, tylko z rzetelnymi wskaźnikami tej przemocy.

Tabela 4. Liczba interwencji policyjnych ogółem oraz dotyczących przemocy domowej w latach 2010–2021

	Ogółem interwencje	Interwencje dotyczące przemocy w rodzinie „Niebieska Karta”
2012	6 651 978	44 849
2013	5 897 350	40 996
2014	6 265 908	55 756
2015	6 298 352	53 494
2016	6 149 321	51 738
2017	5 960 582	52 227
2018	5 433 504	47 374
2019	5 393 395	48 209
2020	5 677 113	37 223
2021	6 582 922	37 477

Źródło: Komenda Główna Policji, Dane Systemu Wspomagania Dowodzenia Policji.

Ogólne liczby osób, co do których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, co nie powinno dziwić ze względu na to samo źródło danych, podlegały w ciągu ostatnich 10 lat tym samym zmianom, co prezentowane już wyżej liczby „Niebieskich Kart”, osób pokrzywdzonych przemocą w rodzinie i aktów przemocy. Widoczny jest więc wzrost do 2014 r. i następnie w miarę systematyczny spadek – ponownie najbardziej widoczny w 2021 r. (por. tabela 5). W poniższej tabeli 5 zaprezentowano także dane o trzech podstawowych środkach natychmiastowego oddziaływania na sprawców, stosowanych przez interweniujących policjantów – zatrzymaniach, doprowadzeniach do izb wytrzeźwień oraz doprowadzeniach do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia. Są to z założenia środki krótkotrwałe – zatrzymanie trwa maksymalnie 48 godzin, dwa pozostałe – do momentu wytrzeźwienia, czyli najczęściej od kilku do kilkunastu godzin. Udział łącznej liczby sprawców odizolowanych w ten sposób od ofiar przemocy był najwyższy w roku 2012 i następnie podlegał niewielkim wahaniom, nie wykazując ani wyraźnego

trendu spadkowego, ani wzrostowego. Co ważne, w tym samym okresie mamy do czynienia (od 2013 r.) z systematycznym wzrostem udziału zatrzymanych pośród osób podejrzewanych o stosowanie przemocy i spadkiem (od 2015 r.) udziału osób stosujących przemoc będących pod wpływem alkoholu (i co za tym idzie – liczbą i udziałem osób doprowadzonych w celu wytrzeźwienia do izb wytrzeźwień i policyjnych pomieszczeń).

Tabela 5. Liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, w tym zatrzymanych i doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, w latach 2012–2021

	Osoby, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie	W tym:			% osób zatrzymanych i doprowadzonych w celu wytrzeźwienia
		zatrzymani	doprowadzeni do izb wytrzeźwień	doprowadzeni do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia	
2012	51 531	13 938	5401	14 853	66,4%
2013	61 450	8363	6311	15 149	48,5%
2014	78 489	13 922	9510	17 134	51,7%
2015	76 034	15 540	9013	16 292	53,7%
2016	74 155	16 881	7748	14 459	52,7%
2017	76 206	18 175	6945	13 450	50,6%
2018	73 654	16 915	6473	11 855	47,8%
2019	74 910	17 267	6629	11 179	46,8%
2020	73 228	17 954	4549	10 819	45,5%
2021	64 846	18 240	3500	8 480	46,6%

Źródło: Sprawozdania z realizacji procedury „Niebieskie karty” z lat 2012–2021, dostępne na: <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/137709,Sprawozdania-z-realizacji-procedury-quotNiebieskie-Kartyquot.html> (dostęp: 21.09.2022).

Od 30 listopada 2020 r., w związku ze zmianami przepisów wprowadzonymi na mocy ustawy z dnia 30 kwietnia 2020 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹⁸, Policja ma prawo wydać wobec osoby, co do której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, i stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby dotkniętej tą przemocą, nakaz natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakaz zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia na okres do 14 dni¹⁹. Łącznie w ciągu ostatniego miesiąca 2020 r. Policja wydała 232 takie nakazy i zakazy. W całym 2021 r. zaś już łącznie 3531. Środki te stają

¹⁸ Dz. U. poz. 956.

¹⁹ Więcej na temat tej procedury, por. np. E. Mikołajczuk, *Praktyka stosowania instytucji nakazu natychmiastowej izolacji sprawcy przemocy domowej w wybranych krajach*, „Prawo w Działaniu” 2020, nr 44, s. 90–116 oraz P. Wiktorska, *Procedury prawne związane z możliwościami odseparowania sprawcy przemocy domowej od osoby doświadczającej przemocy*, „Prawo w Działaniu” 2021, nr 45, s. 80–90.

się więc niewątpliwie istotnym elementem oddziaływań interwencyjnych wobec sprawców przemocy i mogą być jednym z czynników powodujących spadek rozmiarów przemocy w rodzinie, szczególnie widoczny właśnie w 2021 r.

Z kolei liczba postępowań przygotowawczych o przestępstwa z art. 207 Kodeksu karnego (znęcanie się) i liczba przestępstw z tego artykułu stwierdzonych przez Policję nie podlegała w analizowanym okresie analogicznym zmianom (por. tabela 6) – nie licząc niewielkiego spadku w 2015 r. (związanego z wprowadzoną, a następnie cofniętą reformą postępowania karnego na model kontradyktoryjny) liczby te utrzymują się zasadniczo na tym samym poziomie. Oznaczałoby to, że poprawa ogólnej sytuacji związanej ze zmniejszającym się rozprzestrzenieniem przemocy domowej w Polsce nie dotyczy jej najpoważniejszych przejawów, które znajdują swój finał w postępowaniach karnych o przestępstwo znęcania się – jak widać ich liczba nie zmniejsza się.

Tabela 6. Liczba postępowań przygotowawczych i przestępstw stwierdzonych z art. 207 k.k. w latach 2011–2021

	Postępowania wszczęte	Postępowania zakończone	Przestępstwa stwierdzone
2011	29 958	31 485	18 832
2012	29 225	30 425	17 785
2013	29 881	31 431	17 519
2014	30 901	32 269	18 072
2015	27 642	28 878	14 789
2016	26 633	28 232	15 002
2017	28 611	29 443	16 256
2018	28 786	29 221	15 684
2019	30 456	31 409	16 794
2020	28 912	30 711	16 516
2021	28 835	30 512	16 564

Źródło: Sprawozdania z realizacji procedury „Niebieskie karty” z lat 2012–2021, dostępne na: <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/137709,Sprawozdania-z-realizacji-procedury-quotNiebieskie-Kartyquot.html> (dostęp: 21.09.2022).

2. Dane Biura Prewencji Komendy Głównej Policji za okres od stycznia do sierpnia 2022 r.

Ministerstwo Sprawiedliwości zwróciło się do Komendy Głównej Policji o dodatkowe, najnowsze dane statystyczne z formularzy „Niebieskich Kart” – za okres od stycznia do sierpnia 2022 r. i analogiczne okresy lat 2021, 2020 i 2019. Wybrane dane z tych okresów zostały zaprezentowane w tabeli 7. Wskazują one, analogicznie jak dane prezentowane w poprzednim punkcie, na systematyczny spadek wskaźników przemocy w rodzinie w Polsce.

Dane te pozwalają też oszacować rozmiary przemocy w całym 2022 r. Przy założeniu równego, średniomiesięcznego rozkładu tych liczb, w 2022 r. Policja powinna sporządzić ok. 62 427 formularzy „Niebieska Karta – A” oraz odnotować ok. 72 729 osób dotkniętych przemocą i ok. 63 086 osób stosujących przemoc. Oznaczałoby to więc dalszy systematyczny spadek tych wskaźników. Jednocześnie zaś można szacować, że liczba wydanych przez policjantów nakazów natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i zakazów zbliżania się do mieszkania powinna wynieść ok. 5028, a więc wzrośnie o ok. 42% w stosunku do 2021 r. i tym samym stanie się jeszcze ważniejszym elementem systemowej reakcji na przemoc domową.

Tabela 7. Liczba wypełnionych przez Policję formularzy „Niebieska Karta – A”, osób, co do których istniało podejrzenie, że były dotknięte przemocą w rodzinie oraz osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie w okresach I – VIII 2019–2022

	I – VIII 2019 r.	I – VIII 2020 r.	I – VIII 2021 r.	I – VIII 2022 r.
Liczba wypełnionych przez Policję formularzy „Niebieska Karta – A”	50 355	49 890	43 738	41 618
Liczba osób, wobec których istniało podejrzenie, że były dotknięte przemocą w rodzinie	59 587	58 816	51 631	48 486
Liczba osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie	50 760	50 291	44 106	42 057
Liczba wydanych przez policjantów nakazów natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i zakazów zbliżania się do mieszkania				3352

Źródło: Formularz III/8 SESPol, „Sprawozdanie z podjętych przez policję działań wobec przemocy w rodzinie dotyczące procedury „Niebieskie Karty”.

Zakończenie

Podsumowując, prezentowane dane statystyczne wskazują na systematyczny spadek rozmiarów przemocy domowej, szczególnie widoczny w roku 2021, który jednocześnie był pierwszym pełnym rokiem funkcjonowania nowego systemu reakcji na tę przemoc – wydawanych przez Policję nakazów natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i zakazów zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania. Weryfikacja ewentualnego związku między wprowadzeniem i funkcjonowaniem tego nowego środka a rozmiarami przemocy wymaga oczywiście dalszych analiz, na danych z dłuższego okresu i z np. obszarów mniejszych jednostek terytorialnych.

Kolejnym czynnikiem mogącym oddziaływać na rozmiary przemocy domowej jest projektowana i przywoływana już zmiana ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, pociągająca za sobą też pewne zmiany w samym systemie przeciwdziałania przemocy. Nowa ustawa, według założeń opisanych w jej uzasadnieniu i ocenie skutków regulacji, ma doprowadzić do usprawnienia pracy zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych, ma wprowadzić obowiązkowe szkolenia dla członków zespołów interdyscyplinarnych, rozszerzyć zakres bezpłatnych form pomocy dla osób doznających przemocy domowej i oddziaływać na osoby stosujące przemoc domową oraz wprowadzić ogólne rozwiązania podnoszące skuteczność systemu ochrony przed przemocą domową. Jako wskaźniki ewaluacji efektów projektu tej ustawy przyjęto zaś: spadek liczby rodzin objętych procedurą „Niebieskiej Karty”, wzrost liczby osób, które skorzystały ze wsparcia różnego rodzaju placówek udzielających pomocy, wzrost liczby grup diagnostyczno-pomocowych (grup roboczych), wzrost liczby osób objętych pomocą grup roboczych, spadek liczby sporządzanych formularzy „Niebieska Karta-A”, „Niebieska Karta-C” i „Niebieska Karta-D”, wzrost liczby osób stosujących przemoc w rodzinie uczestniczących w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie²⁰.

²⁰ Ocena skutków regulacji (dostęp 30.09.2022).